

UVODNI POZDRAV

Primljeno:
7. 1. 2009.

Izlaganje na
znanstvenom skupu

FABIO ATTARD

Via della Pisana, 1111

Cas. post. 18333

00163 Roma-Bravetta, Italija

UDK
271.789.1:341.231.14
37.014.53: 341.231.14

Sažetak

Autor ukratko prikazuje rad i sadržaj kongresa »Preventivni sustav i ljudska prava«. Odgajatelji koje povezuje isti cilj i misao lakše se uspijevaju sučeliti s odgojnim izazovima. Za ispravan i djelotvoran odgoj važna je, danas kao i uvijek, zdrava antropologija. Po uzoru na velikog odgajatelja iz 19. st., svetoga Ivana Bosca, autor zagovara odgoj koji odgaja svjesnog i slobodnog čovjeka koji je ujedno i građanin svijeta. U članku je osobito riječ o cjelovitom razvoju mladih, posebice maloljetnika, promicanjem ljudskih prava i odgojem za ljudska prava. Ta nastojanja i razmišljanja autor razmatra u širem crkvenom i društvenom kontekstu. Svijetao primjer u tom smislu je papa Benedikt XVI, koji podsjeća kako je ljudima koji su danas potrebiti promjene, potrebno svjetlo koje dolazi od Boga.

Gljučne riječi: *preventivni sustav i ljudska prava*

Na početku ovoga, međunarodnog kongresa o preventivnom sustavu i ljudskim pravima, dužnost mi je izraziti svakoj i svakomu od vas, članova Salezijanske obitelji, srdačnu dobrodošlicu.

Naša prisutnost ovdje tijekom ovih dana dio je puta na kojemu sudjelujemo kao članovi Salezijanske obitelji i laici koji su suodgovorni za salezijansko poslanje.

Pobudnica 2008. koju je vrhovni poglavar uputio svima vama koji se na bilo koji način bavite odgojem u velikoj Salezijanskoj obitelji, pratila nas je tijekom cijele 2008. godine. Ona je osvjetljavala naše razmišljanje i naše korake. Glavna joj je svrha bila daljnje razjašnjavanje ljudskog, kršćanskog, društvenog i političkog zna-

čenja odgojnog čina pomoću govora i perspektive ljudskih prava.

Željeli bismo da naše okupljanje na ovaj kongres bude potvrda tog angažmana. U svjetlu poziva vrhovnog poglavara, kao salezijanski odgajatelji želimo neprekidno razmišljati o velikom odgojnom cilju. Na taj se način nove ideje i obnovljena energija mogu upotrijebiti za dobro mladih, posebice najsiromašnijih.

1. SUOČAVANJE S ODGOJNIM IZAZOVIMA

Danas smo pozvani na razmišljanje o odgojnom iskustvu jer se istinski osjećamo zajednicom koja ne želi ustuknuti pred odgojnim izazovima. Kao u don Boscovo vri-

jeme, i mi se danas osjećamo pozvanima »ponovno preispitati načine kako prenijeti vlastitu kulturu (našim) potomcima, jer pomoću odgoja čovjek postaje u potpunosti ono što jest: svjestan, slobodan i odgovoran građanin svijeta«¹.

U vrijeme velikih paradigmatičkih promjena, kada postoji opasnost da odgojni govor ostane lišen zdrave antropologije otvorene prema transcendentom, Pobudnica 2008. koju nam je uputio vrhovni poglavar govori o temi ljudskih prava tumačeći odgoj kao iskustvo srca – *odgajati s don Boscovim srcem*. Polazeći od toga zdravog stava, osvjetljenog kršćanskim poimanjem ljudske osobe i duboko ukorijenjenim u osobnosti odgajatelja, stvarno se uspijeva *poboljšavati cjelovit razvoj mladih promicanjem ljudskih prava, posebice prava maloljetnika, i odgojem za njihovo poštivanje*.

2. POZIV PAPE BENEDIKTA XVI.

Pozivam vas da to iskustvo i razmišljanje stavite u mnogo širi crkveni kontekst. Napor Salezijanske obitelji, koje je ovaj kongres plemenit i kvalificiran izričaj, nije usamljen angažman. Ovaj plenum također razmišlja o tome i odjek je istog viđenja što ga je papa Benedikt XVI. izrazio u svom važnom govoru na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 18. travnja 2008.²

Papa Benedikt XVI. podsjetio je da je »*Opća deklaracija o ljudskim pravima*... rezultat susreta religioznih i kulturalnih tradicija sveukupno motiviranih zajedničkom željom da postave ljudsku osobu u središte institucija, zakona i djela društva te da ljudsku osobu prihvate kao bitnu za svijet kulture, religije i vjere«. Pomoću toga osеbujnog temelja, papa nastavlja s tvrdnjom da »promicanje ljudskih prava ostaje najdjelotvornije nastojanje za ukidanje neravnopravnosti između država i društvenih skupina, kao i za povećavanje sigurnosti«.

Za nas koji smo, po primjeru don Bosca, angažirani u odgojnom iskustvu u korist mladih, posebice onih najsiromašnijih i najpotrebitijih, naš angažman je u obrani, promicanju i odgoju za »poštivanje ljudskih prava ukorijenjenih poglavito u nepromjenjivoj pravdi«. I mi, kao salezijanci odgajatelji, nastavljamo vjerovati da su prava, posebice prava maloljetnika, »plod zajedničkog osjećaja za pravdu koji se temelji prvenstveno na solidarnosti među članovima društva te stoga vrijede za sva vremena i za sve narode«.

3. ŠIRI DRUŠTVENI KONTEKST

Mnogo širem crkvenom kontekstu ne može ne odgovarati mnogo širi društveni kontekst. Vrhovni poglavar nam jasno ukazuje u tom smjeru u komentaru Pobudnice 2008.³

Prvo, razmišljajući o izazovu i značenju izraza »krenuti od posljednjih«, vrhovni poglavar kaže: »Pored toliko poopćenog pouzdanja u odgoj, stječe se dojam da postoji raskorak između mogućnosti i ostvarenja, između obećanja i ispunjenja, između namjera i djelovanja, između proglašениh i zajamčenih prava. Geografske se odgojne pustinje, umjesto da se smanjuju, na početku trećeg milenija sve više šire. Odgojiteljske mogućnosti se u cijelom svijetu, pa čak i u razvijenim zemljama, drastično smanjuju.«

S tom tvrdnjom, vrhovni poglavar postaje tumač »sve glasnijih vapaja... Salezijanska obitelj, kojoj su mladi baština, po-

¹ http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_academies/acdscien/PAS-es25_APSS-es6.pdf

² Govor pape Benedikta XVI. pred Općom skupštinom Ujedinjenih naroda, 18. travnja 2008. Navodi koji slijede preuzeti su iz tog govora.

³ Usp. P. CHÁVEZ VILLANUEVA, *Odgajajmo s don Boscovim srcem*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2008. Navodi koji slijede preuzeti su iz ove knjige.

duzela je napore širokih razmjera na siromašnom afričkom kontinentu da se to područje ne zaobilazi, već da bude proročki djelotvorna».

Drugo, odgovor Salezijanske obitelji polazi iz toga karizmatiskog žarišta, koje smo baštinili od don Bosca. Nastojanje za promicanje rasta »dobrog kršćanina« nije potpuno bez odgoja »poštenog građanina«. Mnogo prije pojavljivanja gesla o »aktivnom građanstvu« bez kršćanskih korijenja, već sredinom 19. st., don Bosco je proročki shvatio da društvena dimenzija kršćanske poruke nije nešto dodatno, nego predstavlja konstitutivnu dimenziju kršćanskoga bića. Vrhovni poglavar nas u svom komentaru poziva »na promišljanje o *kvaliteti društvenog odgoja*, koje se javilo već kod don Bosca«, nudeći konkretne prijedloge.

Ako je to dosad kod nas bilo »područje koje smo malo zanemarili i zaboravili«⁴, ono više ne može dalje ostati. Na putu preventivnog sustava i ljudskih prava »trebalo bi stoga temeljito razmotriti teoretske sadržaje na temu ljudskog promaknuća kod mladih i u puku, različita antropološka, teološka, znanstvena, povijesna i metodološka gledišta na planu iskustava i djelovanja pojedinaca i zajednica«.

S obzirom na iskustvo postoje i konkretni prijedlozi koji nude pokazatelje za odgoj *za* ljudska prava, ali i odgoj *o* ljudskim pravima: »Tko se doista zalaže za odgojnu dimenziju u društvu, nastojat će političkim sredstvima utjecati da ona bude uvažena na svim područjima... Postoji i poseban vid odgojnih i mladenačkih politika. Treba ponovno probuditi zanimanje i zapodjenuti bitke da ne ostanu na posljednjem mjestu neka hitna rješenja kao što su primjerice široko djelovanje prevencije, kvaliteta sveobuhvatnog odgojnog sustava, dobre preinake odgojnih mogućnosti da ih se prilagodi potrebama mladih, ekonom-

ska jednakost, briga za one koji su pretrpjeli nevolje na putu odrastanja.«

Promicanje odgojnog djelovanja *za* ljudska prava kreće se usporedno s odgojnim prijedlogom *o* ljudskim pravima po čemu se mladi aktivno uključuju u promicanje samih sebe: »Stil društvenog života i politička praksa velika su svakodnevna škola iz koje odrasli i mladi potihom izvlače praktične upute... Odgoj, društveni suživot i politička praksa tvore jedinstvo, a kad se želi unaprijediti jedno područje, nužno se mora uložiti energija da se i ostala poboljšaju.«

4. BENEDIKT XVI: LJUDI POTREBITI PROMJENE

Prije nego izrekнем posljednju misao metodološke naravi, ne mogu prešutjeti jedan od posljednjih poticaja pape Benedikta XVI. izražen u njegovoj homiliji na božićnom euharistijskom slavlju.⁵ Papa govori o Isusovu rođenju kao o djelu Boga koji dolazi ususret čovjeku. Pritom ne postoji opasnost da se čovjek osjeti ugroženim: »Bog je izabrao novi put. Postao je dijete. Učinio se ovisnim i slabim, potrebitim naše ljubavi. Bog koji je postao djetetom govori nam: 'Sada me se više ne možete bojati, sada me možete samo ljubiti'.« Tu papa izražava vrlo izvornu, a za nas i osobito značajnu misao: »S takvim mislima ove se noći približavamo betlehemskom djetetu. Svako dijete traži našu ljubav. Stoga ove noći posebice mislimo i na onu djecu kojoj je uskraćena roditeljska ljubav. Mislimo i na djecu s ulice koja ne poznaju blagodatni domaćeg ognjišta. Mi-

⁴ Usp. *Odgajati mlade u vjeri. Dokumenti 23. općeg sabora Družbe sv. Franje Saleškog*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1992, br. 203-210; 212-214.

⁵ Usp. http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/homilies/2008/documents/hf_ben-xvi_hom_20081224_christmas_it.html

slimo i na djecu koju se brutalno koristi kao ratnike i pretvara ih se u sredstva nasilja, umjesto da mognu biti nositelji pomirenja i mira. Mislimo i na djecu koja su pomoću pornografske industrije i svih drugih grozних oblika zlorabe ranjena do u dubinu svoje duše.«

Ne može se podcijeniti ta papina misao koja je više od jednostavne tvrdnje. Papa upućuje poziv koji nam služi kao svjetlo: »Betlehemske djeteta je novi poziv upućen nama da učinimo sve što je moguće kako bi prestalo trpljenje te djece; da učinimo sve moguće kako bi betlehemske svjetlo dodirnulo srca ljudi. Jedino obraćenjem srca, jedino dubokom čovjekovom promjenom može se nadvladati uzrok svega toga zla, može se pobijediti moć zloga. Jedino ako se ljudi mijenjaju, mijenja se svijet. Da bi se promijenili, ljudima je potrebno svjetlo koje dolazi od Boga, ono svjetlo koje je tako neočekivano zasjalo u ovoj noći.«

U tim riječima zasigurno nalazimo utjehu i hrabrost za naša nastojanja ovih dana, ali i za iskustvo koje se nastavlja.

5. METODOLOGIJA OVOG KONGRESA

Recimo na kraju nekoliko riječi o metodologiji ovog kongresa. Riječ je o metodologiji kojom bi se htjelo promicati razmišljanje i razmjena iskustava.

Ove večeri ćemo, kao uvod, od don Vite Orlanda sdb, redovitog profesora socijalne pedagogije, vicerektora i ravnatelja Instituta za pedagošku metodologiju Salezijanskoga papinskog sveučilišta, čuti analizu upitnika koji je bio predložen sabornicima 26. općeg sabora u veljači 2008. Njegova analiza pruža nam fotografski prikaz Družbe, koja se, iako s različitim osjetljivošću na raznim kontinentima, već zaputala u potragu za odgojnom sintezom preventivnog sustava i ljudskih prava. Pre-

ma tome, riječ je o neophodnoj polazišnoj točki.

Cjelovito istraživanje objavljeno je u knjizi pod naslovom *Put ljudskih prava i salezijansko odgojno-pastoralno poslanje danas* (LAS, Roma, 2008).

Metodologinja sestra Adair Sberga kmp predstavlja nam metodologiju rada po skupinama.

Rad u skupini je kritički trenutak kongresa. Osobita pozornost poklonjena je tom trenutku zato što će svake večeri biti predstavljen »sažetak prijedloga«. Na kraju će 30 prijedloga 10 skupina koje svaka zasebice nude prijedloge za tri radna dana, tvoriti temelj po kojemu će vrhovni poglavar predložiti buduće korake odgojnog angažmana Družbe.

Ti će prijedlozi poslužiti i kao polazište za rad koji će se ubuduće odvijati na regionalnoj i lokalnoj razini.

Svako jutro, tijekom sljedeća četiri radna dana, započet ćemo molitvom koja je usredotočena na odgojno iskustvo iz Pariza (Les Banlieux de Paris), Santo Dominga, Barcelone i Indije.

Nakon toga ću ja zajedno s Carolom Carazzone, odgovornom za Ured za ljudska prava pri VIS-u (nevladina organizacija Međunarodni salezijanski volontarijat) u nekoliko minuta ukratko izložiti kako će se odvijati taj radni dan.

Svakoga dana predviđeno je euharistijsko slavlje te zajedničko moljenje jutarnje i večernje.

Sljedeća tri dana imaju zasebne ciljeve:

- 1) Subotu 3. siječnja 2009. bit će dan kad ćemo nastojati predočiti izazove s kojima se trebamo suočiti. Drugim riječima, nastojat ćemo ukratko obraditi tri sljedeće sastavnice:
 - a) društvo – odlučiti čemu dati prvenstvo u odgoju imajući na umu: globalizaciju, težak položaj odgoja, kulturalni plura-

lizam i brze promjene. O tome će govoriti don Carlo Nanni, sdb, dekan Fakulteta odgojnih znanosti Salezijanskoga papinskog sveučilišta, u predavanju »Prvenstveni ciljevi odgoja u ambivalentnosti suprotnih težnji i stavova«;

- b) povijesna baština preventivnog sustava obogaćena stoljeće i pol dugim iskustvom (don Jean-Marie Petitclerc sdb, Pariz: »Najznačajnije vrednote preventivnog sustava«);
- c) duboko i dinamično viđenje međusobnih, društvenih i političkih odnosa određeno prihvaćanjem ljudskih prava: Carola Corazzone, »Odgoj o ljudskim pravima i za njih«.

Svako popodne posvećeno je radu u skupinama, o čemu će nam detaljno progovoriti s. Adair kmp u svom izlaganju.

- 2) Nedjelja 4. siječnja 2009. je dan sveobuhvatnog produblivanja svjetske dimenzije, ali s osobitom pozornošću na kulturalne, etičke i religiozne korijene koji omogućuju stvaranje projekta novog odgoja koji će moći formirati osobu da bude aktivan i odgovoran građanin svjedočeci evanđelje kao služenje čovjeku i društvu.

Ujutro ćemo poslušati predavanja o pravu na odgoj, prof. Vernora Muñoza Villalobosa, posebnog izvjestitelja Ujedinjenih naroda, te vrhovnog poglavara don Pascuala Cháveza Villanueve. Nakon toga slijedi razgovor dvaju predavača, rasprava u plenumu i završna sinteza.

Navečer će don Juan Linares sdb s Antilskog otočja u Dominikanskoj Republici predstaviti shematski prikaz koji će se slijediti tijekom rada u skupini za predstavljanje sažetka.

- 3) Petak 5. siječnja 2009. već je usmjeren prema budućnosti: određivanje bitnih

i nužno potrebnih elemenata koji mogu biti poticaj za ostvarivanje »dobre salezijanske odgojne prakse«, kulturalni i učinkovit sažetak preventivnog sustava i ljudskih prava.

Imat ćemo mogućnost trostrukog izbora:

- gledanje videa »Goma, svjetlo u mraku«, koji će nam predstaviti don Mario Perez sdb, ravnatelj Centra »Don Bosco« Ngangi (Demokratska Republika Kongo),
- prikaz dobre prakse uz razgovor s trojicom salezijanskih stručnjaka – don Vitom Orlandom, don Mariom Perezom i don Ferdinandom Colombom,
- gledanje videa »Četvrt čistača cipela«, koji će nam predstaviti salezijanac suradnik Alessandro Iannini, psiholog, odgovoran za Obiteljsku kuću u Četvrti dječaka »Don Bosco« u Rimu.

Poslijepodne ćemo prisustvovati okruglom stolu na kojem će sudjelovati:

- Jean Paul Müller, salezijanac pomoćnik, klinički pedagog
- s. Adair Sberga kmp, metodologinja
- don Riccardo Tonelli sdb, vicedirektor i redoviti profesor pastorala mladih na Salezijanskome papinskom sveučilištu te urednik časopisa »Note di pastorale giovanile«.

- 4) U utorak 6. siječnja, posljednjega dana kongresa, plenum obogaćen prethodnim radom prihvaća učiteljsku riječ vrhovnoga poglavara kako bi još žustrije nastavio koračati na regionalnoj i lokalnoj razini angažirajući se u obnovi odgoja nadahnut sažetkom preventivnog sustava i ljudskih prava.

Euharistijsko slavlje na Bogojavljenje, kojemu će predsjedati vrhovni poglavar don Pascual Chávez, ujedno je i završni čin ovog kongresa.

Smatram da je osobito važno odmah naglasiti da ovaj kongres nije kongres teoretičara koji drže konferencije, nego aktivna radionica u kojoj sudjeluju oni koji žele zajednički dijeliti svoja konkretna iskustva. Uspjeh kongresa uvelike će ovisiti o angažmanu u radu po skupinama. Angažiranje sviju nas nužno je jer samo ono osigurava uspjeh kongresa.

Podsjećam vas i na portal www.donbosco-humanrights.org koji je s ondje objavljenim unaprijed pripremljenim mate-

rijalima olakšao pripravu kongresa, a i ubuduće će predstavljati mjesto sučeljavanja i izobrazbe za sve zainteresirane.

Pomagači koji su vam na raspolaganju tijekom kongresa nose posebna obilježja i rado će vam biti na usluzi.

I na kraju, pogledajmo na simbol koji će nas pratiti tijekom ovih dana. Ovaj je specifični »zmaj« ujedno i znak kreativnosti, slobode, radosti, nade i neba.

Hvala na pozornosti!